

Секція: Туризмознавство та країнознавство.

*Антонишин А.П. кандидат історичних наук,
доцент кафедри туризму Національного університету
фізичного виховання і спорту України, м. Київ, Україна*

Antonyshyn A.P.

PhD

National University of physical
education and sports in the Ukraine

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ НА ПОДІЛЛІ

ORGANIZATION RELIGIOUS TOURISM IN PODOLIA

Релігійний туризм належить до найдавніших видів туризму. Його витоки сягають часів формування основних світових релігій. У релігійному туризмі прийнято виокремлювати два напрями діяльності – релігійний, пов'язаний з участю у подіях релігійного життя, що здійснюються за допомогою екскурсій, і паломницький, як подорож з метою відвідування святинь і святих місць. Термін «релігійний туризм» відображає, передусім релігійно-пізнавальні аспекти або лише пізнавальні, а «паломницький туризм» пов'язаний з мандрівкою виключно з релігійною метою. Необхідно зазначити що, релігійний туризм відіграє велику роль в системі міжнародного і внутрішнього туризму.

Індустрія релігійного туризму є складовою частиною всієї туристської індустрії. У ній можна виділити наступні чотири сегменти: 1. спеціалізовані підприємства розміщення (готелі, кемпінги, гуртожитки, чернечі келії тощо); 2. спеціалізовані підприємства громадського харчування; 3. транспортні підприємства; 4. релігійні об'єкти показу, які в свою чергу поділяються на: – культові споруди (монастирі, святилища, храми, храмові комплекси, капели, каплиці тощо); – природні об'єкти культу (святі джерела, гаї, річки, озера, ставки тощо); – об'єкти культу малих форм (придорожні хрести, вівтарі, капища тощо) [1 с. 32].

При складанні маршрутів релігійного туризму необхідно враховувати мету поїздки туристів чи паломників і, по можливості, формувати однорідні групи. Акцент у підготовці екскурсорова і текстів екскурсії також визначається метою поїздки. При підготовці тексту екскурсії обов'язково залучення як

церковних джерел (Св. Письма, патристики, житій святих), так і світських (історичних, мистецтвознавчих).

У залежності від вікового складу та освітнього рівня слухачів екскурсів бажано змінювати не тільки лексичний рівень, але навіть об'єкти показу. Слід уникати залучення до роботи адептів різних сект. Притаманні їм фанатичність викладу і психологічна експансія відвертають слухачів і можуть призвести до конфліктної ситуації і зриву екскурсії.

Час проведення екскурсії необхідно погоджувати з річним і добовим богослужбового кола, тобто порядком служб протягом усього року і кожного дня. Великі церковні свята проводяться в храмах при великій кількості прихожан, що повністю виключає можливість проведення екскурсії в цей день. У несвяткові дні час екскурсії не повинно збігатися з богослужіння – літургії, вечірньою службою.

В Україні релігійне життя бурхливого розвитку досягло після розпаду атеїстичної СРСР – у 90-х роках минулого століття. Унаслідок цього зростає кількість первинних релігійних громад, а разом із ними – зареєстрованих релігійних організацій багатьох конфесій. Позитивним явищем стала розбудова мережі культових закладів, зокрема, монастирів, що були завжди відомими релігійними центрами.

Домінуючою релігією в Україні є християнство, на яке припадає майже 95 % віруючих, з них 54,5 % – православні, 18,6 % – католики²⁰. Українське християнське паломництво відоме з XI ст. [2, с. 86].

У різних регіонах України збереглися історично-культурні пам'ятки християнства, ісламу, іудаїзму, караїзму та інших релігій і етносів. Вони приваблюють культурними і сакральними осередками для українців, євреїв, кримських татар, караїмів, кримчаків, інших вихідців з України та їхніх нащадків, які проживають нині за її межами. Останніми роками ці люди здійснюють приватні і неорганізовані паломницькі поїздки до місць, пов'язаних з пам'ятними датами, подіями, визначними особистостями їхнього минулого.

Поділля – це історико-географічний край, що охоплює сучасні Вінницьку, Тернопільську і Хмельницьку області. Його площа становить 60,9 тис. кв. км, тобто 10% території України. Поділля ніколи не було окремою адміністративно-територіальною одиницею: Подільське воєводство охоплювало середню частину Поділля; Західне Поділля входило до Руського, а Східне – до Брацлавського воєводств. Подільська губернія включала територію колишніх Подільського і Брацлавського воєводств.

Цікавими туристсько-екскурсійними об'єктами є залишки скельних храмів. Печерний храм VI-VII ст. з унікальними рельєфними композиціями і написами був виявлений В. Антоновичем ще у 1883 р. в розколинні скелі над річкою Бушка (с. Буша). Тут збереглися також Вежа, що входила в комплекс укріплень XVII ст., і Покровська церква з келіями (1787 р.).

Скельний монастир – комплекс споруд XI-XIX ст., до якого входять 3 печерних церкви (Усікновення голови (Св. Іоанна Предтечі, Св. Параскеви П'ятниці, Св. Антонія Печерського), розташований над Дністром у с. Лядова.

Православні, католицькі, іудаїстські культові споруди XVII-XIX ст. збереглися у місті Вінниці.

Миколаївський собор (1829 р.), привратний корпус із дзвіницею і вежа з оборонними мурами (XVIII ст.), а також господарчі споруди Миколаївського монастиря, костюл Непорочного зачаття (1627 р., 1791 р.) збереглися у Шаргороді.

В м. Хмільник до наших днів зберігся костел Усікновення голови Св. Іоанна Предтечі (1630 р.).

Значна частина історико-релігійної спадщини зосереджена в м. Кам'янець-Подільському – історичній столиці Поділля. Місто-музей Кам'янець-Подільський, що включає понад 100 пам'яток, виникло на рубежі XI-XII ст.

У 1375 р. Папа Григорій XI видав буллу про створення Подільської католицької єпархії з центром у Кам'янці. Тут з'явилися чернечі ордени домініканців, францисканців та ін., були споруджені католицькі храми.

Серед пам'яток Кам'янець-Подільського – башта – дзвіниця Вірменської миколаївської церкви, спорудженої в кінці XV – на початку XVI ст.

Комплекс кафедрального собору включає костюл Святих Петра і Павла (XV ст.), дзвіницю (XVI ст.) і Триумфальну арку. В період турецького панування (1672-1699) над однією з каплиць Петропавлівського собору споруджено мінарет, що свідчить про перетворення костюлу на мечеть. У 1765 р. мінарет був увінчаний виготовленою у Гданську чавунною статуєю Мадонни. В середині XIX ст. інтер'єр доповнили вітражі з богемського скла; було встановлено новий орган роботи віденських майстрів.

У м. Летичів є кілька пам'яток. Серед них Михайлівська церква (XVII ст.; перебудована в 1836 р.). В першій половині XV ст. (за іншими даними – в XVI ст.) тут споруджено замок. Неповдалік від нього було зведено костюл Пресвятої Діви Марії (відомий з 1546 р.), навколо якого в XVII ст. виникає домініканський монастир, широко відомий завдяки чудотворній іконі Летичівської Божої Матері.

Садибний комплекс у стилі «ампір» посеред пейзажного англійського парку, що включає палац, стару браму з групою будівель, господарчі приміщення, знаходиться в с. Самчики. Тут збереглась також церква XVIII ст. В селищі Меджибіж є кілька історико-релігійних пам'яток. Серед них – церква (1586 р.) і руїни Троїцького костюлу (1632 р.).

В Меджибожі знаходиться також найбільша святиня хасидів – поховання засновника цієї релігійної течії Баал-Шем-Това (Бешт). На Поділлі хасидські святині є також у Брацлаві, Вінниці, Полонному та в інших місцях.

В с. Сутківці знаходиться Покровська церква-фортеця (XIV–XV ст.), яка не має в Україні аналогів за своїм архітектурно-планувальним вирішенням. Збереглись також руїни замку (XIV ст.), що разом з церквою входив до єдиного оборонного комплексу [3, с. 124].

На теренах Подільського краю зустрівся та зімкнувся не лише православний Схід і католицький Захід, а й Схід і Захід у масштабному, геополітичному вимірі. Починаючи з середини XVI ст., від часів Реформації,

Поділля стає батьківщиною різних протестантських течій – лютеранства, кальвінізму, соцініанства, згодом – баптизму, адвентизму, пятидесятництва, свідків Єгови, а сьогодні – різних харизматичних течій, неорелігій. Ще раніше на українській землі прижилися іудаїзм та іслам. Отже, нині маємо досить різнобарвну релігійну карту Поділля. Тут пускають коріння, знаходять прихильників і послідовників нові християнські та нехристиянські течії, відгалуження, групи, іноді досить екзотичні, далекі від національної традиції та культури.

Список літератури:

1. Христов Т.Т. Религиозный туризм. / Христов Т. / Учебное пособие. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 288 с.
2. Кузик С.П. Географія туризм [Текст] : навч. посібник / С.П. Кузик. – Київ : Знання, 2011. – 271 с.
3. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство Навчальний посібник / Є. В. Панкова. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.